

**MAMLAKAT RIVOJLANISHIDA XOTIN QIZLARNI TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA JALB
ETISH TAJRIBALARI**

Zaripova D,
Jalalova G,
Miralieva D,

**"Yoshlar va xotin-qizlarning tadbirkorlik savodxonligini
oshirish va o'z o'zini bandligini ta'minlashga
qaratilgan yagona elektron ma'lumotlar bazasini
(onlayn veb-portal) yaratish" loyiha katta ilmiy xodimlari**

Anotatsiya. Ushbu maqolada xotin qizlarni tadbirkorlik faoliyatiga jalb etish tajribalari keltirilgan bo'lib, hozirgi zamon talablaridan kelib chiqqan holda, xotin qizlarni raqamli biznes imkoniyatlaridan keng foydalangan holda o'z o'zini bandligini ta'minlash, oilaviy tadbirkorlikka, hunarmandchilikka, kasanachilikka va boshqa yo'nalishlariga ko'mak berish kerak.

Kalit so'zlar: xotin-qizlar, tadbirkorlik, xotin-qizlar tadbirkorligi, ayollar tadbirkorligi, o'z o'zini band qilish.

Mamlakatimizda yoshlar va ayollarga g'amxo'rlik qilish, ularning bandligini ta'minlash bo'yicha muvofiqlashtirilgan ishlarni amalga oshirish, bandlik dasturlarini ishlab chiqishda zamonaviy yondashuvlarni kengaytirish kabi masalalarga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Tahlillarga ko'ra, erkaklar va ayollarning biznes yuritish sohasidagi ishtirokini tengligini ta'minlash orqali 2025 yilga borib jahon YaIM hajmini 26 foizga oshirish mumkin[2].

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoev tomonidan "Kambag'allikni kamaytirish oylik yoki nafaqa miqdorini ko'paytirish, yoppasiga kredit berish, degani emas. Buning uchun, eng avvalo, aholini xotin kizlarni, yoshlarni kasbga o'qitish, moliyaviy savodxonligini oshirish, odamlarda tadbirkorlik hissini uyg'otish orqali o'z o'zini bandligini ta'minlash lozimligi" ta'kidlab o'tildi va o'z o'zini bandligini ta'minlash maqsadida tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha keng ishlar amalga oshirilmoqda[1].

Barcha mamlakatda yoshlar va xotin qizlar masalasi asosiy kun tartibidagi va dolzarbligini yo'qotmaydigan masaladir. Har qanday davlatda yoshlar bilan ishlashni yaxshi yo'lga qo'yish-millat kelajagini yaxshi yo'lga qo'yishdir.

Tadbirkorlik faoliyati xotin qizlarning faol imkoniyatlarini namoyon qilinadigan soha bo'libgina qolmay, ish o'rinlarini ham yaratishning asosiy manbalaridan biri bo'lib hisoblanadi.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning xorij tajribasi tahlili shuni ko'rsatadiki, aksariyat mamlakatlarda davlatning maqsadli dasturlari asosida tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlashda ayollar va yoshlar tadbirkorligi yetakchi o'rinni egallaydi. Bu turdagi dasturlar doirasida tadbirkorlik faoliyatini boshlash ko'p holatlarda oilaviy tadbirkorlik shaklida o'z aksini topadi. Tadbirkor ayollar oilaviy biznesni rivojlantirishda bor imkoniyatlarini ishga solishlari amaliyotdan barchaga ma'lum bo'lgan holat hisoblanadi. G'arbiy Yevropa mamlakatlarida oilaviy tadbirkorlik milliy ishlab chiqarish tarkibida salmoqli ulushga ega bo'lgan soha hisoblanadi. Masalan, Italiyada oilaviy

tadbirkorlikning 90 foizdan ziyodroq qismi tadbirkor ayollar hissasiga to'g'ri kelib, mustaqil ravishda faoliyat yuritayotgan jami bandlarning $\frac{1}{4}$ qismi ushbu sohada band hisoblanadi. Vengriya va Polsha mamlakatlarida 1990 yillardan boshlab kichik biznes sohasida ayollar tadbirkorligi faoliyatining rivojlanishi oilaviy tadbirkorlik sifatida o'z aksini topib, bugungi kunda ushbu sohada mehnatga layoqatli aholining 60-70 foizi band hisoblanadi. Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, ayollar tadbirkorligi faoliyatini rivojlantirish mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlarini barqarorligini ta'minlashga sezilarli darajada ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Mehnatga layoqatli yoshdagi ayollarning o'z biznes faoliyatini yuritayotgan qismi Ruminiyada – 45 foizni, Polshada – 27 foizni, Sloveniyada – 16 foizni va Bolgariyada – 11 foizni tashkil etadi. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirishga qaratilgan dasturlar Fransiya, Germaniya, Avstriya kabi mamlakatlarda ham amal qilgan holda, ushbu mamlakatlarda ham ayollar tadbirkorligi faoliyati ko'proq kichik biznes sohasida oilaviy tadbirkorlik shaklida o'z aksini topadi.

Bugungi kunda jahonda AQSh iqtisodiyoti ham bozor iqtisodiyoti sharoitida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishda yetakchilik qilmoqda. Ushbu vaziyatni inobatga olgan holda ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning AQSh tajribasini o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi. 1988 yilda mamlakatda ayollarga tadbirkorlik yuritish huquqini berishning qonuniy asoslari ishlab chiqilgan. Shu bilan bir qatorda, ayollar tadbirkorligini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash maqsadida AQSh Kongressi qoshida Kichik tadbirkor ayollar Seksiyasi tashkil etilgan. Ushbu Seksiya o'z faoliyati davomida tadbirkor ayollarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan turli davlat dasturlarini ishlab chiqqan. Jumladan, ayollarga tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish va uni boshqarish bo'yicha ta'lim berish markazlari, Ayollar biznes markazlari faoliyatini tashkil etish, tadbirkor ayollarga o'z faoliyatiga turli konsultativ xizmatlar ko'rsatish bo'yicha markazlarni tashkil etilishi shular jumlasidan.

Respublikamizda ham ayollar tadbirkorligini rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. 2021 yil 5-mart kuni tadbirkor ayollarga ko'maklashish maqsadida Prezident "Xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash, ularning jamiyat hayotidagi faol ishtirokini ta'minlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-5020-sonli qarorni qabul qildi.

Xotin-qizlarni va oilani qo'llab-quvvatlash davlat maqsadli jamg'armasi Xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash davlat maqsadli jamg'armasi sifatida qayta tashkil etilib, har yili jamg'armaga Davlat budjeti 300 milliard so'mgacha mablag'lari ajratilishi belgilandi. Shuningdek, tadbirkorlik faoliyatini yo'lga qo'yish uchun ayollarga quyidagi shartlarda kreditlar ajratiladi: Muddati: 3 yilgacha; Imtiyozli davr: 6 oyga qadar; Miqdor: BHMning 150 baravarigacha (36 mln 750 ming so'mgacha) Foiz stavkasi: markaziy bankning asosiy stavkasida berilmoqda.

Biroq, respublikamizda ayollarning tadbirkorlik qilishi uchun shart-sharoit va me'yoriy xuquqiy bazalar yaratilishiga qaramay, ularning doimiy ravishda tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanish darajasi pastligicha qolmoqda.

Hozirgi zamon talablaridan kelib chiqqan holda, xotin qizlarni raqamli biznes imkoniyatlaridan keng foydalangan holda o'z o'zini bandligini ta'minlash, oilaviy tadbirkorlikka, hunarmandchilikka, kasanachilikka va boshqa yo'nalishlariga ko'mak berish kerak[3].

Buning uchun xotin qizlarni tadbirkorlik va biznes yuritish muhitini yanada yaxshilash maqsadida quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish lozim:

Iqtisodiyotda davlat ishtirokini yanada kamaytirish hamda xotin qizlarni tadbirkorlikka keng jalb etish, xotin qizlar tadbirkorligining rivojlanishini rag'batlantirishga qaratilgan institutsional va tarkibiy islohotlarni davom ettirish.

Xotin qizlar tadbirkorligi uchun qulay soliq va boshqa imtiyoz, preferensiyalar yaratish,

Xotin qizlar tadbirkoriga imtiyozli bank kreditlari berish mexanizmlarini yanada yengillashtirish, jahon tajribasini hisobga olgan holda doimiy ravishda takomillashtirib, joriy etish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoevning 2020 yil 27 fevral kuni tadbirkorlikni rivojlantirish orqali kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan chora-tadbirlar bo'yicha videoselektor yig'ilishi

2. Maxkamov A. Jenskoe predprinimatelstvo – vajniy faktor ekonomicheskoy povestki stran ShOS (04.12.2020 g.) <https://scocenter.uz/archives/294>

3.D.Raxmatullaeva "Yoshlar va xotin qizlar tadbirkorligini rivojlantirish – davr talabi". – T.: 2022 yil. "O'zbekiston olimlari va yoshlarining innovatsion ilmiy-amaliy tadqiqotlari" mavzusidagi konferensiya materiallarining 35-son.

https://conferences.uz/plugins/themes/bootstrap3/pdf/conf_36_2022/9.Iqtisodiyotda_innovasiyalarning_tutgan_urni_1_qism.pdf